

Maija Salo

AFFLECK

Skottisukua Suomessa

AFFLECK

Maija Salo

AFFLECK

Skottisukua Suomessa

© 2016 Maija Salo

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-339-306-6

Sisällys

Johdanto.....	9
Mitä Suomen Affleck-suvusta tiedettiin.....	10
Kirjan tavoitteista ja rakenteesta.....	11
Nimien kirjoittamisesta.....	12
Lähteistä ja niiden merkitsemisestä.....	13
 HILLEBRAND.....	15
Lähtökohtana sukuselvitys.....	16
Skotlanti.....	18
Skotlannin Affleckeja.....	20
Affleck Castle.....	25
Mistä nimi Hillebrand.....	26
Ruotsi.....	27
Turku.....	29
Ensimmäiset tiedot Hillebrandista.....	31
Hillebrandista tuli Turun porvari.....	34
Talo ja perhe.....	35
Hillebrand ja Turun porvarit.....	43
Riitajuttuja.....	45
Valborg.....	47
Tukholma.....	49
Tammisaari.....	52
Margeta.....	55
Viipuri.....	58
Salpietaritehtaiden tarkastaja.....	58
Viipurin raastuvassa.....	61
Kivennavan käräjillä.....	63
Hillebrand ja Elin-rouvan vuodevaatteet.....	64

Hillebrand syrjäytetään.....	66
“Minä köyhä vanha mies”	71
Hillebrandin aika 1617–1640.....	75
Perintö.....	77
WILLIAM.....	81
William Affleck.....	82
Nuori William.....	82
Pien-Savon vouti.....	85
Kreivi Per Brahen palveluksessa.....	89
Viipurin raastuvassa.....	92
Pitkälänniemi.....	94
Leppävirran käräjillä.....	96
Anna Larsdotter.....	98
Herkepaesus-suku.....	100
Williamin ja Annan perhe.....	103
Perintö.....	104
William Affleckin jälkipolvet.....	106
Sukutaulujen lähteet.....	106
Sukunimen kirjoitusmuoto.....	107
Jälkipolvitaulujen rakenteesta.....	108
Carl ja Gustaf Affleckin sukuhaarat.....	108
Jälkipolvitaulut.....	110
THOMAS.....	145
Thomas Affleck.....	146
Venäjätulkki.....	148
Thomas Affleckin perhe.....	151
Simon Affleck.....	153
Miksi Simon Affleckista tuli Simo Hurtta?.....	154
Simon Affleck ja naiset.....	161
Aviottomia lapsia.....	162
Perimätietoa ja DNA-tutkimusta.....	163
Anna Herkepaea.....	165
Hovin Inkeri.....	167
Simon Affleckin lapset.....	169
Pehr Herkepaeuksen perintö.....	169
Simon Affleckin perintö.....	171
Thomas Affleckin jälkipolvet.....	173
Sukutaulujen lähteet.....	173
Jälkipolvitaulut.....	174

Rautalammin Affleckit.....	193
Keitä olivat Thomas Affleckin vanhemmat?.....	194
Jälkipolvi.....	196
Lopuksi.....	199
Affleckit tänään.....	199
Avoimia kysymyksiä.....	200
 Kirjallisuus.....	 203
 Henkilöhakemisto.....	 205

Johdanto

Suomessa asuu nykyisin toistasataa henkilöä, joilla on sukunimenä joko Aflecht, Afflekt, Affleckt tai Affleck. Kaikki nämä erilaiset kirjoitustavat palautuvat aikaisempaan muotoon Affleck. Nimi on skotlantilainen, ja sitä tavataan Suomessa 1600-luvulta lähtien.

Aloitin Affleck-suvun tutkimisen vuonna 1988, kun ystäväni Leena Aflecht pyysi minua selvittämään sukujuuriaan. Tehtävä osoittautui antoisaksi. Henkikirjojen ja käräjäpöytäkirjojen avulla saatoin selvittää sukujohdon Leena Aflechtin isästä Viljosta skotlantilaissyntyiseen Hillebrand Affleckiin, joka tuli Suomeen 1600-luvun alkupuolella. Hillebrandin toiminnasta löytyi niin runsaasti tietoa, että vuonna 1992 julkaisin tutkimustuloksistani monistetun vihkosen nimellä *Hillebrand Affleck ja hänen jälkeläisensä*.

Viime vuosina olen palannut Affleck-tutkimuksen pariin ja täydentänyt tietojani; vuosikymmeniä harrastamani sukututkimus on myös lisännyt kriittisyyttä ja antanut uusia näkökulmia asioihin. Tiedon-saanti on oleellisesti helpottunut internetissä olevien digitaalisten arkistojen ja tietokantojen ansiosta, ja digitekniikka mahdollistaa omakustanteisen kirjan painattamisen kohtuuhintaan. Siksi julkaisen nyt uuden laitoksen Affleck-tutkimuksieni tuloksista. Laajimman esittelyn saavat Hillebrand ja pari häntä seuraavaa sukupolvea. Eri sukuhaarojen jälkipolvi-aulut ulottuvat parhaimmillaan 1800-luvun lopulle. Toivon nykypäivän Affleckien löytävän niistä omat juurensa.

Mitä Suomen Affleck-suvusta tiedettiin

Ennen Affleck-suvun tutkimukseen ryhtymistä vuonna 1988 otimme Leena Aflechtin kanssa yhteyttä Suomen sukututkimusseuraan ja kyselimme, oliko suvusta jo olemassa selvityksiä. Niitä ei ollut, mutta seuran entinen esimies Georg Luther kiinnostuneena asiasta antoi joi-takin arvokkaita lähdeviitteitä ja kannusti minua tutkimuksen tekoon. Siihen mennessä suvusta tiedettiin seuraavanlaisia asioita.

Affleckin nimen oli tehnyt tunnetuksi Pohjois-Karjalan verovouti Simon Affleck, jonka toiminnasta 1690-luvulta vuoteen 1725 on säily-nyt runsaasti sekä tuomiokirjalähteitä että perimätietoa ja kansantari-noita. Hänestä kirjoitettiin 1800-luvun lopulla paikallishistorian tutkimuksissa, ja hän oli mukana ensimmäisissä suomalaisissa elämä-kerrastoissa. Perimätieto kertoi tämän Simo Hurtaksi kutsutun vero-voudin julmuuksista talonpoikia kohtaan, ja tarinoista oli monenlaisia muunnelmia. Sanomalehdet julkaisivat 1800-luvun puolivälistä alkaen kertomuksia Simon Affleckista. Hänestä kirjoitettiin myös fiktiota, tun-netuin on Eino Leinon runoelma *Simo Hurtta*.

Vaikka Simon Affleckin toiminta verovoutina tunnettiin hyvin ja sitä oli käsitelty sekä historiantutkimuksessa että kaunokirjallisuudessa, Affleckin sukua ei vielä 1800-luvulla selvitelty. Vuosisadan vaihteessa julkaistu *Finsk biografisk handbok* toteaa vain, että Simon Affleckin isä oli nimeltään Thomas ja että hän kuului sukuun, jonka ensimmäinen edustaja oli Hildebrand Wellamson Affleck. Seuraava sukututkijalle tärkeä tieto on A. R. Cederbergin vuonna 1916 ilmestyneessä kirjassa *Vanhaa ja uutta*. Kirjan artikkelissa ”*Simo Hurtta*” viitataan Leppävir-ran vuoden 1675 kesäkärajien pöytäkirjaan, jossa pitäjän nimismies William Affleck mainitsee isäkseen Skotlannista tulleen Suomen ruuti-tehtaiden tarkastajan Hillebrand Affleckin. Kirjoittaja pohtii näiden henkilöiden yhteyttä verovouti Simon Affleckiin. Myöhemmin 1900-luvulla kirjoitetuissa paikallishistorioissa tunnettiin sekä Simon Affleck että nimismies William Affleck, ja niissä tulee esiin myös muutamia heidän jälkeläisiään. Tietävästi ensimmäinen julkaistu selvitys Simon Affleckin suvusta ja lapsista on vuonna 1963 ilmestyneessä Ingegerd

Lundén Cronströmin kirjassa *Herrar till hatt och värja*; tosin jotkut hänen antamansa tiedot ovat virheellisiä. Leppävirran nimismiehen William Affleckin jälkeläisistä ei ollut julkaistu mitään selvitystä.

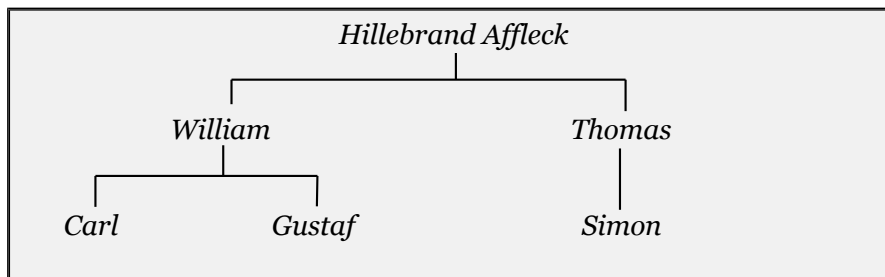
Kirjan tavoitteista ja rakenteesta

Yksi tämän tutkimuksen päätavoitteita on pyrkiä selvittämään, mitä reittejä pitkin sukunimi Affleck sen nykyisissä eri kirjoitusmuodoissa on periytynyt nykyaikaan. Siksi huomio kiintyy erityisesti jälkipolvien mieslinjoihin; on tosin muutamia tapauksia, joissa sukunimi on saatu äidiltä.

Alla oleva kaavio esittää Suomen Affleck-suvun vanhimpia sukupolvia. Kanta-isä Hillebrandin lapsista tunnetaan alkuperäislähteiden perusteella varmasti vain Leppävirran nimismiehenä toiminut William. Samoihin aikoihin tämän kanssa oli Narvassa venäjäntulkkina Thomas Affleck, jonka tiedetään olleen Simon Affleckin isä. Vaikka pitäviä lähdetodisteita ei ole löytynyt, sukututkijat ovat olettaneet hänet Hillebrandin pojaksi, koska muita Affleckeja ei ole tiedossa. Sukulaisuus on ajallisesti sekä paikallisesti mahdollinen, lisäksi Leppävirran nimismiehellä Williamilla tiedetään olleen läheisiä suhteita Narvaan.

Kaaviossa on seuraavaan sukupolveen merkitty Williamille pojat Carl ja Gustaf sekä Thomakselle poika Simon. William Affleckilla oli seitsemän poikaa ja kolme tytärtä, mutta olen ottanut kaavioon vain ne pojat, joiden jälkeläisiä tunnetaan. Käsitykseni mukaan kaikki Affleck-nimen jossakin sen nykyisessä muodossa omaavat suomalaiset polvet

Kaavio 1.

tuvat joko Carl tai Gustaf Affleckista. Simon Affleckilla oli kaksi poikaa, mutta miespuoliset jälkeläislinjat tiettävästi päättyivät parin sukupolven jälkeen. En ainakaan toistaiseksi tunne yhtään tapausta, jossa sukunimi Affleck periytyisi Simon Affleckilta.

Kirjassa on kolme pääosiota otsikoilla Hillebrand, William ja Thomas. Ensimmäinen ja laajin osa käsittelee kantaisä Hillebrand Affleckia ja hänen toimintaansa Suomessa. Hillebrandista on lähdetietoja vuosilta 1617–1640. Hän oli kauppaporvari ensin Turussa ja sitten Tammissaarella ja hän toimi myös salpietarikeittimöiden valvojana Viipurissa ja sen ympäristössä.

Toisessa osassa on ensin selostus William Affleckin toiminnasta voutina ja nimismiehenä vuosina 1644–1693, sitten jälkipolvitaulut, joissa sukunimeä Affleck kantavia sukuhaaroja on seurattu 1800-1900-luvun taitteeseen. Aikaraja johtuu siitä, että vain yli sata vuotta vanhat kirkonkirjat ovat vapaasti tutkittavissa. Naislinjoihin on tutkittu vähemmän jälkipolvیا; kaikkien niiden jatkamiseen 1800-luvun lopulle ei tässä tutkimuksessa ollut resursseja.

Kolmannessa osassa kerrotaan Thomas Affleckista. Hän toimi Ruotsin kruunun palveluksessa venäjäntulkkina ensin Käkisalmissa ja sitten Narvassa, lähdetietoja on vuosilta 1644–1675. Hänen pojastaan Simon Affleckista on kirjoitettu paljon, tässä keskityn lähinnä hänen perhehistoriaansa ja esitän jälkipolvitaulun, jossa on kaksi tai kolme sukupolvea hänen jälkeläisiään.

Näiden kolmen osan jälkeen seuraa selvitys Rautalammilla 1700-luvulla eläneestä Thomas Affleckista ja hänen jälkeläisistään. En ole toistaiseksi pystynyt selvittämään, mihin sukuhaaraan Thomas kuuluu. Lopuksi tarkastellaan vielä sukunimen levinneisyyttä maailmalla.

Nimien kirjoittamisesta

Aikaisempina vuosisatoina laadittujen asiakirjojen oikeinkirjoitus oli horjuvaa, joten saman henkilön nimi saatettiin kirjoittaa usealla eri tavalla. Vuodesta 1617 lähtien on voutintileissä säilynyt muutamia Hillebrand Affleckin omakätisiä kuittauksia. Hän kirjoitti nimensä ”Hillebrand A Fleck”. Voutien ja raastuvanoikeuksien kirjurit käyttivät

alusta alkaen etunimestä muotoa Hillebrand, ja sukunimestä tuli Afleck tai Affleck, joskus myös Afläck. Tässä tutkimuksessa käytän suvusta muotoa Affleck, ja alkuperäisten asiakirjojen tekstiä lainatessani käytän niissä olevaa muotoa.

Sukunimen nykyiset kirjoitustavat Aflecht, Afflekt ja Affleckt ovat peräisin 1800–1900-luvun vaihteen kirkonkirjoista. Eri nimimuotojen keskinäisestä sukulaisuudesta on selvitys jälkipolvitauluissa.

Kaikki asiakirjat kirjoitettiin 1800-luvun loppupuolelle asti ruotiksi, samoin niissä ovat suomenkielistenkin henkilöiden nimet. Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt alkuperäisen asiakirjan mukaista nimeä mitään suomentamatta.

Lähteistä ja niiden merkitsemisestä

Tässä kirjassa esitetyt tiedot perustuvat alkuperäisiin asiakirjoihin. Kun tieto on hankittu jostakin historiaa tai sukututkimusta käsittelevästä julkaisusta tai internetin sukutietokannoista, se on tarkistettu alkuperäisestä lähteestä.

Tärkeimpiä lähteitä 1600-luvun ajalta ovat voudintilit ja läänintilit sekä raastuvan- ja kihlakunnanoikeuksien pöytäkirjat, näihin on tekstissä aina lähdeviitteet. Kaikki asiakirjojen suomennokset ovat omia käännöksiäni. Jälkipolvien selvittelyn pääasiallisena lähteenä ovat kirkonkirjat 1700-luvun alusta lähtien, niihin on lähdeviitteitä vain poikkeustapauksissa. Suurin osa edellä mainituista asiakirjoista on luettavissa Kansallisarkiston digitaaliarkistossa; poikkeuksen tekevät 1800-luvun viimeisten vuosikymmenien kirkonkirjat. Niitä olen lue-
nut Suomen Sukuhistoriallisen Yhdistyksen jäsensivuilta, missä niitä on 1900-luvun alkuvuosiin asti. Henkilötietolain mukaan alle sata vuotta vanhat tiedot eivät ole julkisia, joten sitä nuoremmat kirkonkirjat eivät ole sukututkijan käytettävissä.

Taustatietoa esittämiini asioihin olen hankkinut Suomen historiaa käsittelevistä teoksista ja tutkimuksista, paikallishistorioista ja Wikipediasta. Kirjan kuvituksessa olen hyödyntänyt tekijänoikeuksista vapaata Wikimedia Commonsia; mukana on myös itse ottamiani kuvia.

Kirjan lähdeviitteet on merkitty sivujen alareunaan. Niihin muutama selitys:

KA viitteen alussa tarkoittaa, että asiakirja kuuluu Kansallisarkiston aineistoon. Tässä käytetyt lähteet on luettu Kansallisarkiston digitaaliarkistosta. Sellaiset merkinnät kuin KA 1783:41 tai KA 7926:943 viittaavat voudintileihin ja läänintileihin. Ensimmäinen numero tarkoittaa nidettä, toinen sivua. Joskus sivunumeron perässä on v-kirjain, esimerkiksi KA 7909:119v. Tällä tarkoitetaan sivun kääntöpuolta (verso).

Oikeuden istuntoja käytiin maaseudulla käräjillä, kaupungeissa oli raastuvanoikeus ja sitä alempi oikeusaste kämnerioikeus. Käräjäoikeuksien viitteissä ilmoitetaan pitäjän nimi, käräjien päivämäärä ja asiakirjan sivunumero, jos sellainen on. Esimerkkinä KA Leppävirran käräjät 14.-16.6.1675:31-32. Raastuvanoikeuteen viitataan lyhenteellä RO ja kämnerioikeuteen KO.

Lähdekirjallisuudesta on luettelo kirjan lopussa. Siinä on tekijän nimen jälkeen vuosiluku, joka tarkoittaa teoksen julkaisuvuotta. Lähde-teokseen viittaavassa alaviitteessä on mainittu tekijän nimi, kirjan julkaisuvuosi ja sivu, johon viitataan. Teoksen nimi löytyy lopussa olevasta kirjallisuusluettelosta.

Hillebrand

Lähtökohtana sukuselvitys

Leppävirran kesäkäräjien pöytäkirjassa vuonna 1675 on kaksi pykälää, jotka antavat erinomaisen lähtökohdan Affleck-suvun tutkimiselle. Niissä Leppävirran nimismies William Affleck hakee sukutodistusta pojilleen Thomakselle ja Andersille, jotka ovat lähdössä Narvaan käsityöläisen oppiin. Käräjäpöytäkirjan Thomasta koskevan pykälän teksti kuuluu suomennoksena näin:

Oikeuden eteen astui nimismies William Afleck ja ilmoitti oikeudelle, että hänen poikansa Thomas oli hänen suostumuksellaan lähtenyt täältä Narvaan ryhtyäkseen johonkin käsityöammattiin, jolla hän myöhemmin voisi rehellisesti elättää itsensä. Nyt hän oli halukas menemään puusepän tai kuvanveistäjän oppiin, mutta ei päässyt kisälliksi, ennen kuin oli hankkinut täältä todistuksen syntyperästään. Tästä syystä oikeus nyt todistaa, saatuaan asianmukaiset selvitykset, että mainittu Thomas Afleck on syntynyt 18. tammikuuta vuonna 1650 avioliitossa hyvämaineisesta ja kunnianarvoisesta isästä, hänen isänsä oli Hildebrand Afleck Skotlannista, aikanaan Suomen ruutitehtaiden tarkastaja, äiti kunniallinen vaimo Anna Larsdotter, rovastin tytär Taipalsaaren pitäjästä. Nämä ovat kasvattaneet poikansa puhtaaseen evankeliseen oppiin. Kun asiasta ei ollut enempää mainittavaa, annettiin tälle Afleckille hänen pyynnöstään lainmukainen todistus.

Vuonna 1657 syntyneelle Andersille annettiin vastaanvanlainen todistus, mutta siinä hänen isänsä nimeksi kirjoitettiin *Hillebrand*

Skotlantilainen Hillebrand Affleck saapui Suomeen 1600-luvun alussa. Maa oli osa Ruotsin suurvaltaa, joka veti puoleensa tulijoita eri puolilta Eurooppaa. Hillebrand löysi paikkansa uudessa kotimaassaan, hän toimi kauppiaana ja salpietariruukkien tarkastajana, hänen poikansa ja pojanpoikansa olivat kruunun virkamiehiä ja upseereita. Hillebrandista polveutuvat Suomen nykyiset Aflechtit, Afflektit ja Afflektit.

Kannen kuvassa yksityiskohta teoksesta Wenceslas Hollar: A Flute.

